
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő :

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztik :

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

A kártérítési sajtójog a jogi irodalomban.

Irta: *Balás P. Elemér.*

A jogi irodalomban Gaár Vilmos foglalkozott először a sajtójogi kártérítéssel és egészen általánosságban azt vallotta, hogy ez a felelősség vétkességen alapul. (Eddig a Kúria sem megy, csak büntető ítélet nemlétében kíván vétkességet.) Gaár szerint „a 39. §. nem állapít meg új. objektív kártérítési felelősséget”. Ezen az állításon túl azonban semmit sem hoz fel. Így nyilván az a gondolatmenete — mely azonban cikkében nem jut kifejezésre, — hogy a törvénynek kifejezetten azt kellene mondania, hogy a kártérítési felelősség a sajtójogban „tárgyi”, „vétkességtől független”, s minthogy ilyent a törvény nem mond, tehát nem is lehet szó vétkesség nélküli felelősségről. Ez a gondolatmenet azonban nem hibátlan. Önkényes az a kiindulópont, mintha a törvény csak az említett alakban fejezhetné ki azt a tételt, hogy a sajtójogi kártérítési felelősség a vétkességtől független. Ellenkezőleg: Egyelőre semmi másra nem nézve, csak a 39. §. szövegére, már ebből is egészen világosan kitűnik, hogy a törvény a vétkességtől függetleníteni akarja az ily kártérítést. Ez a §. a „sajtóbeli közleménnyel okozott” kárról rendelkezik. Egy szót sem szól vétkesen okozott kárról, hanem csak az okozást állítja oda kártérítési alapnak. Már pedig az okozatosság, az okozati összefüggés, a kauzális nexus épenséggel nem azonos a vétkességgel. Közismert az a nagy irodalmi harc, mely ekörül folyt s melynek során világosan tisztázódott az okozatosságnak „szintelen”, lélektani és normatív szempontoktól egyaránt független jellege. Ahol a törvény kizárólag az okozatosságról beszél a kártérítéssel kapcsolatban, ott a vétkesség megkövetelése teljesen törvényellenes. De még

világosabb a helyzet, ha a 40. §-t is figyelembe vesszük. Ebben a §-ban azt sorolja fel a törvény, *ki* az, aki kártérítési felelősséggel tartozik. Ilyen felsorolásra nem volna szükség, ha a vétkesség lenne a kártérítés szubjektív feltétele, mert ebben az esetben mindenki felelne a kárért, akinek vétkes — szándékos vagy gondatlan — közreműködése következtében a kár előállott. Vétkességi felelősség esetén minden további nélkül meg van adva a felelős személyek köre az általános kártérítési szabályokban: minden tettes és minden részes. A 40. §-ban foglalt felsorolás épen azért szükséges, mert a törvény a sajátos okozatosságot tekinti a kártérítés alapjának, de nem kívánja mindazokat felelősségre vonni, akiknek magatartása okozati összefüggésbe hozható a sajtóközleménnyel előidézett kárral, hanem észszerű kört kíván vonni és csak azokat kívánja felelőssé tenni, akiknek okozatossági felelőssége a józan ész szempontjából is elfogadhatónak mutatkozik. Lényegében az adekvát okozatosság elvének hódol itt a törvény, szemben a feltételek egyenlőségén alapuló, a német irodalomban főleg *Buri* nevével kapcsolatban emlegetett elvvel. Csak olyan személyek felelősek a St. 40. §-a szerint, akiknek sajtóbeli helyzete olyan, hogy akár nekik, akár bárki másnak az ő helyükben módja lehet a sajtóközleménnyel okozott kár elhárítására, de ezzel a lehetőséggel nem él. Ennyiben igaza van *Gaárnak*, amikor nem ismeri el a „tárgyi” felelősséget, de pusztán „tárgyi” felelősség egyáltalán nem is lehet jogalap, hanem objektivitásról csak abban az értelemben lehet szó, hogy konkrét alanyi vétkesség nem szükséges, ám a pusztai okozati összefüggés a feltételek egyenlőértékűsége értelmében nem lehet elegendő, jogérzetünkkel ellenkezik. Ilyen értelemben nem is tárgyi a St. 39. §-ának kártérítési felelőssége, de ilyen értelemben egyáltalán nincs is tárgyi felelősség!

Gaár Vilmosnak különben értékes cikksorozata, még nagyobb jelentőségű azonban abból a szempontból, hogy megindította azt a lavinát, mely az előző cikkünkben bírált ítéletekben jutott egyelőre nyugvópontra. Abból a hibás feltevésből indult ki ugyanis, hogy a polgári bíróságnak sajtó-kártérítést megállapító ítélete kihat a sajtójogilag felelős olyan személyekre is, akik nem vettek részt a perben. *Gaár* ezen még nem ütközött meg, de utána *Vajda* Ödön és *Blau* György (l. alább) annyira visszarettentek ettől a — képzelt — konzekvenciától, hogy — *Gaárral* szemben — már egyenesen azt vitatták, hogy a sajtótörvény kártérítési szabályai egyáltalán nem alkalmazhatók polgári perben. Holott elegendő lett volna a téves kiinduló pontot kiküszöbölni és *Gaárral* szemben kimutatni, hogy a sajtójogi kártérítési igény ellen a St. 40. §-a szerinti

fokozaton következő felelős személyek is minden irányban önállóan védekezhetnek. Így van ez a büntető eljárásban, ahol a St. 55. §-a szerint a kártérítésért stb. vagyoni felelősséggel tartozókat a főtárgyalás napjáról értesíteni kell s ezek ott felszólalhatnak, ami — különös tekintettel a St. 56. §-ában részükre engedett perorvoslati jogra, mely a vádlott perorvoslati jogával egyenlő terjedelmű — csak azt jelentheti, hogy ugyanúgy védekezhetnek, mint a vádlott. Nem lehet ez máskép a polgári perben sem.

Kétségtelen, hogy a St. 40. §-a egyetemlegességet állapít meg, habár szubszidiárius felelősséggel enyhítve. Az ítélet jogerő pedig nem hat ki az egyetemleges adóstársakra. A Pp. indokolása az anyagi magánjog körébe tartozónak mondja azt a kérdést, kire terjed ki az ítélet jogereje. Az egyetemlegességnek többségként felfogása természetesen a legvilágosabbá teszi a helyzetet a jogerő alanyi terjedelme tekintetében. Egyetemleges jogviszonyban annyi a tartozás, ahány az adós, csak a szolgáltatás egy, tehát minden adós jogi helyzete — hacsak a törvény kivételt nem tesz — független — a kötelelem keletkezése és megszűnése közti időben — a többi adóstárs jogi helyzetétől. (V. ö. *Kohler*: Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts 1906., 2. köt., 146. l.; *Lippmann*: Das BGB. über Einheits- und Mehrheitsschuld in Bürgerschaft u. Gesamtschuld, Archiv für die Civilistische Praxis 1914., 182. l.; *Enneccerus-Kipp-Wolf*: Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts I. 2. 1923., *Ehrenzweig*: System des österreichischen Privatrechts 1920., 2. köt., 88. l. ismerteti az egyetemlegesség egységi és többségi felfogásáról szembenálló véleményeket. V. ö. még: *Georg Kuttner*: Die privatrechtlichen Nebenwirkungen des Zivilurteils 5. s köv. l.) De ha nem helyezkedünk is erre a szerintem helyes álláspontra, akkor is az az uralkodó felfogás a magánjog tudományában — s ez törvényhozási elismerésre is talál — nevezetesen a német polgári törvénykönyvben (425. §.) s implicite a Mt.-ben (1186—1191. §.) — hogy az egyetemleges adóstársak egyike ellen hozott ítélet jogereje rendszerint *nem* hat ki a többi adóstársra. Ebből azonban a fortiori következik, hogy, ha az egyetemlegesség esetében nincs hatása a jogerőnek a perben nem állott személyekre, még kevésbé van hatása az egyetemlegesség esetén kívül, úgy hogy általában elfogadható, hogy az ítélet általában csak a perben álló felekkel — és bizonyos feltételek alatt jogutódaikkal — szemben hatályos. (*Kolosváry Bálint*nál — Magánjog 1930., 308. lap — kissé elhomályosul a kivételek *kivétel jellege*, amikor úgy formálazza a tételt, hogy „ha ... valamelyik adós ellen ítélet eszközöltetett ki, ... miután ezeknek a tényeknek kötelemszüntető hatálya rendszerint egyénies szokott lenni, min-

dig az adott eset kérdése lesz,)* vajjon azok a többi adóstársra is kihatnak és a kötelmet azok szempontjából is megszüntetik, vagy nem?" Adott esetben legtöbbször szóba sem kerülhet a többi adóstársra kihatása az ítéletnek.) De ha a kifejtettekkel szemben arra hivatkozik valaki, hogy az ítélet általában nem jogkeletkeztető vagy jogszüntető tény, úgy hogy a Mt-nek az egyetemlegességre vonatkozó szinguláris rendelkezéséből nem szabad az ítélet jogerejére vonatkozó elvi álláspontra következtetni, és ha ennek megfelelően a Mt. vonatkozó álláspontját a jogerő alanyi hatását illetően figyelmen kívül hagyjuk is: még mindig az a helyzet, hogy az uralkodó felfogás szerint a jogerő általában nem terjed ki harmadik személyekre. (Nem foglalkozhatunk itt azzal a kérdéssel, hogy egyáltalán lehet-e szó alanyi jogról addig, míg nincs jogerős ítélet. Amint p. o. *Binder* szerint az ítélet előtt nem lehet alanyi jogról beszélni, csak tényekről, melyek alapján az ítélet a jogot megállapítja (Recht u. Prozess).

Az ítéleti jogerőnek a perben nem állott személyekre való hatása mellett *Gaár* azzal érvel, hogy a közkereseti társasági tagra kihat a társaság ellen hozott ítélet jogereje. Ez az érv nem meggyőző, mert épen egy olyan esetre van alapítva, mely kivétel az egyetemlegesség rendes szabályai alól és helyesen, mint *Lippmann* (i. h.) kimutatja, nemcsak az egyetemlegességre, hanem egyúttal a közkereseti társaságra vonatkozó szabályok szerint is bírálendő el. A társaság ellen hozott ítélet jogereje azért hat ki az egyes társasági tagokra is, mert — mint *Lippmann* tanítja — a társasági tagok kötelezettsége járulékos, csak olyan terjedelmű lehet, mint a társasági adósság, még pedig azokkal a módosulásokkal, változásokkal, amelyeken a társaság adóssága a reális teljesítésig átmegy. „Una obligatio”-ról van tehát szó. *Lippmann* utal rá, hogy a társasági ügyletnél az összes tagok érdeke mint társasági tagoké ugyanaz: a társasági cél megvalósítása, nem úgy, mint a közönséges kötelmeknél. *Dernburg* is azt tanítja — mint *Lippmann* utal rá —, hogy a társasági tagok a társasági adósságért nem szubszidiáriusan, hanem járulékosan, akcesszóriusan felelnek. A társasági tagok a társaság fennállása alatt kétféle jog alatt állnak. A közönséges egyetemlegesség szabályai alatt állnak annyiban, amennyiben a társasági tagok magánvagyonra forog szóban, és a társasági jog szabályai alatt, amennyiben a társasági vagyonról van szó. Mind a két irányban egyetemlegesség a viszony, de különböző tartalmú egyetemlegesség. A társaság ellen folytatott perben a tagok is képviselve vannak a társasági képviselőlet szabályai szerint.

*) A ritkítás tőlem való.

Az, hogy az ítélet jogereje nem terjed ki a többi egyetemleges adóstársra, csak a közönséges egyetemlegességnek szabálya, de nem terjed ki a társasági jogra. Ezt a megkülönböztetést megteszi a *Gaár* idézte kúriai ítélet is, amikor kimondja, hogy a tag részéről felhozható személyes kifogásokat érintetlenül hagyja a társaság ellen hozott ítélet. A társasági kötelelem teljesen egységes, keletkezése után is, ellenben a tagok kötelezettségei csak a keletkezéskor és megszűnéskor alkotnak egységet, közben nem. De a tagok kötelezettségének önálló módosulása csak a tag magánvagyonára vonatkozik.

De függetlenül attól, mennyiben hat ki az egyetemleges adós ellen hozott ítélet jogereje a többi adóstársra, uralkodó felfogás — szemben *Wach*-hal, *Mendelsshon-Bartholdy*-val stb. — az, hogy az ítéleti jogerő általában nem hat ki „harmadik személyekre”. (V. ö. *Georg Kuttner*: Die privatrechtlichen Neben-Wirkungen des Zivilurteils 177. s köv. l.; *Otto Fischer*: Von den subjektiven Grenzen der Rechtskraft, *Jherings Jahrbücher* 40. köt., 1898., 151. s köv. l.)

Nagyon messze vezetne a per, a jog és a jogerő problémájának részletes fejtegetése, de egészen nem mellőzhetjük ezt a kérdést. Nem foglalunk állást most abban a tekintetben, hogy jog-e a per tárgya vagy tényállás (*Binder*: Recht u. Prozess), hogy tehát változtatja-e a jogot a jogerős ítélet (*Pagenstecher*: Zur Lehre von der materiellen Rechtskraft 305. l.) vagy pedig maga a jogerős ítélet-e az, ami az alanyi jogot szüli. (*Binder* i. m.) Csak röviden jelezzük álláspontunkat, mely szerint a jogerős ítélet csak hatálya tekintetében különbözik a jogra vonatkozó per-előtti logikai ítélettől: a jogerős ítélet ugyanazon felek közt végleg lezárja a jogvitát és a hatóság, a közhatalom a jogerős ítélettől nem térhet el ugyanazon felek viszonyában (végrehajtás, újabb per), de a perben részt nem vett bármely harmadik személy sem szállhat vitába a jogerős ítélettel, ha a peres felek közt jogerősen eldöntött viszony forog szóban. Ez pedig azzal függ össze, hogy mindenki köteles tiszteletben tartani másnak az érdekeit a jogrend korlátai közt, hacsak neki magának nincs erősebb joga az illető ellen ugyanabban a vonatkozásban. Ilyen személyiségi jogi vonatkozása a kötelmi jognak is van. Általában minden alanyi joghoz hozzátartozik a személyiségi jogi oltalom is, hiszen a személyiségi jog a személy érvényesülését teszi lehetővé más személyekkel szemben még akkor is, ha a személynek konkrét érdeke nincs is a pozitív jog technikus szabályai szerint mint „alanyi jog” külön védve. A technikus jogok (kötelmi, dologi stb. magánjogok) kettős oltalmat élveznek: a technikus, specifikus (kötelmi, dologi stb.) jogi oltalmat

és a személyiségi jogi oltalmat. A technikus jogi oltalom csak a kötelezettel szemben áll fenn (kötelmi jognál az adóssal szemben), a személyiségi jogi oltalom mindenkivel szemben. Amíg a kötelmi stb. jog nincs jogerős ítélettel eldöntve, addig természetesen a harmadik személy vitathatja, hogy van-e ilyen jog vagy nincs. De ha már jogerős ítélet döntött, a harmadik személy nem állíthatja joghatályosan, hogy a peres felek között jogerősen megállapított jog *köztük* nem jog. De nem állíthatja a peres felek egyike sem harmadik személyek irányában, így p. o. a megbízás nélküli ügyvivő irányában szemben, hogy amikor ez a jogerősen megítélt követelés biztosítására cselekszik, ilyenkor nem a pernyertes fél érdekében járt el. Legfeljebb azt vonhatja kétségbe, hogy az ő feltehető akaratának megfelelően járt el a harmadik személy, de ennek a kérdésnek eldöntése az eset körülményeitől függ. Ennyiben fogadható csak el nézetünk szerint *Mendelsshon-Bartholdy* álláspontja (*Grenzen der Rechtskraft* 1900.). De mindig csak a jogerős ítélettel eldöntött per feleinek a viszonyára vonatkozóan érvényesül a jogerő. Nem lehet a jogviszonyt tárgyiasítani: ami tárgyas benne, az tény, az nem tárgya a jogerőnek. Egyetemlegesség esetében azonban az adóstársak mindegyikének külön-külön személyi viszonya van a hitelezőhöz (csakhogy ugyanazon szolgáltatás tekintetében.)

Ha a hitelező egyik egyetemleges adóssal szemben marasztaló ítéletet kap, ez csak erre az adóssra vonatkozóan tisztázza a jogi helyzetet. A szerző ellen hozott sajtókártérítési ítélet tehát nem határozza meg a sértett és a kiadóvállalat viszonyát, ezért nem hivatkozhatna a szerző ellen hozott ítéletre a sértett a kiadóvállalat elleni perében. Csak megkönnyíti a hitelező helyzetét egy másik egyetemleges adóstárs elleni perben az, hogy már jogerős ítélete van. Főleg a bizonyítást könnyíti meg. De nem lehet a pert eldönteni azon az alapon, hogy a másik adóstárs ellen van jogerős marasztaló ítélet. Ellenben a hitelező és a jogerősen marasztalt adóstárs viszonyában kihat a jogerő a harmadik személyre, aki nem adóstárs: így p. o., aki a hitelező jogának megfelelő jogi érdekű cselekményt végez, döntően hivatkozhat a jogerős ítéletre, mely megállapította, hogy ki a hitelező. Viszont az a harmadik személy, aki vétkeken meggyűlölt a szolgáltatás teljesítését, nem hivatkozhat arra, hogy a jogerős ítélet szerinti hitelező a maga személyében azért nem szenvedett kárt, mert nem hitelező.

Így tisztázva a jogerős ítélet személyi hatályának kérdését, világos, hogy aki a kiadóvállalattól követel kártérítést, annak követelését nem dönti el az „elmarasztalt” személy ellen hozott jogerős ítélet.

A kö, melyet *Gaár* dobott el, tovább gyűrűzött az iro-

dalom vizein. Dr. *Vajda* Ödön (Jogtudományi Közlöny 1926. évi 23. sz.) azt a meglepő tételt szögezi le, hogy — *a bíróság minősége* dönti el azt, hogy *milyen jogszabályt* kell alkalmazni sajtóközleménnyel okozott kár megtérítése tekintetében. Szerinte olyankor, ha polgári bíróság elé tartozik az ügy (amikor t. i. nincs bűncselekmény), a magánjog általános szabályai irányadók (arról nem beszél *Vajda*, hogy az általános magánjog is ismer vétlen felelősséget), ellenben, ha büntetőbíróság jár el, a sajtótörvény kártérítési szabályai. Holott a hatásköri szabályok a bírósági szervezetnek eljárási jogi természetű szabályai és az anyagi jogra nem hatnak ki. Így, amikor a büntető bíróság magánjogi kérdésben ítélezhetik, ugyanolyan anyagi magánjogi szabályokat alkalmaz, mint a polgári bíróság. Épen az az adhaesionális per értelme, hogy a büntetőperben eljáró bíró dönt a magánjogi kérdés fölött is, ugyanazon szabályok alapján, mint az önálló polgári perben eljáró polgári bír. Csak ahol nincs adhaesionális per abban a teljes terjedelemben, mint minálunk, ott lehet szó arról, hogy amikor kivételesen, a törvény speciális rendelkezése alapján mégis lehet magánjogi kérdés felől a büntetőbírónak határoznia, ebbeli működése bizonyos korlátok közé szoruljon. (Mint p. o. a német Strafprozessordnung.) De ilyenkor sincs szó arról, hogy a hatáskör szerint igazodnék az anyagi jog alkalmazhatósága! *Petitio principii* tehát *Vajda* Ödönnek (és a *Kúriának*) szóbanlevő okoskodása. Tarthatatlan *Vajda*-nak az az érvelése is, mintha a St. 40. §-ának csak végrehajtási jogi jelentősége volna. Hiszen maga *Vajda* kifejti, hogy a sajtótörvény 55. §-a gondoskodik a büntetőperben arról, hogy a 40. §. szerint felelős kiadó és nyomdász a büntetőperben érdekeit megvédhesse, úgy hogy szó sem lehet arról, mintha a büntető ítélet meghallgatásuk nélkül kötelezhetné őket. *Vajda* nyitott kaput döngtet állandóan, amikor az ellen hadakozik, hogy a kiadó és a nyomdász köteles volna tűrni olyan polgári ítéletnek reájuk alkalmazását, mely nem az ő részvételükkel folyt le más személyek között. Ez csak Gaárnak tévedése, s ha ez tévedés, ha a polgári perben is meg kell hallgatni a kiadót és a nyomdászt (mint vállalatot), hogy kötelezni lehessen őket a St. 40. §-a értelmében kártérítésre, akkor semmi szükség sincs arra az erőfeszítésre, mely a polgári perben ki akarja zárni a sajtójogi kártérítési szabályok alkalmazását. Van ugyan *Vajdának* még egy másik aggodalma is az ellen, hogy polgári perben a sajtótörvény különleges kártérítési szabályait alkalmazzák. Az t. i., hogy ezek a külön szabályok a vétkességtől nem teszik függővé a kártérítési felelősséget. Ezen azonban nem lehet segíteni mindaddig, míg a sajtóbüntetőjogi felelősség független a bűnösségtől

és a sajtó működésének körében kifejtett funkció alapul. Sőt épen ez az élet kívánalmainak megfelelő jogállapot.

Teljesen téves *Vajda* hivatkozása a tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. t.-c.-re, mely sajtóközleménnyel elkövetett tisztességtelen verseny esetében a kiadót stb. csak tudatos közreműködés esetén teszi kártérítésért felelőssé. E törvény miniszteri javaslatának indokolása épen azt fejt ki, hogy a tisztességtelen verseny nem lehet sajtódeliktum a St. 32. §-a értelmében, mert tényálladéka nem ismerhető fel kétségtelenül a sajtótermék tartalmából, különösen amikor valamely tény valótlansága is a tényálladékhhoz tartozik. Ezért zárja ki a Tvt. 34. §-a kifejezetten a sajtójogi kártérítési felelősség szabályainak alkalmazását tisztességtelen versenyt jelentő sajtóközleményekre. Ennek szükségszerű folyománya, hogy a kártérítésre külön szabályokat alkotott a törvény, épen, mert a sajtójogi kártérítés szabályait nem tartotta alkalmazhatóknak. Ezért nincs vétkességnélküli kártérítés a tisztességtelen verseny körében, de mint többször hangsúlyoztuk, ez is épen azt mutatja, hogy a *sajtójogi kártérítési szabályok gerince a St. 32. §-ában foglalt* elv, mely csak látszólag szorítkozik a bűncselekmények eseteire, valójában az *egész sajtójognak*, tehát a sajtó-kártérítési jognak is *legfőbb szabálya* és az egész sajtójogi anyagnak elhatárolója. Sajnálattal kell megállapítanom, hogy elkerülte a hozzászólók figyelmét a sajtódeliktum lényegét kifejtő tanulmányom (*Balás P. Elemér: A sajtódeliktum 1922., úgyszintén: Das Wesen des Pressdelikts, Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht 1929. évi 2. füz., pedig ebből egészen világos képet lehet alkotni a sajtójog speciális lényegéről. Ez pedig röviden az, hogy a sajtótörvény meg akarja óvni a szerző anonimitását, ezért csak bizonyos személyeket enged felelősségre vonni a sajtótermék tartalmáért, akik a szerző ismeretlen volta esetén vétkesség híján is felelősek, de viszont nem kumulatív, hanem csak fokozatosan. Az anonimitás védelmére pedig nem elegendő a sajtóbüntetőjogi felelősség külön szabályozása, hanem arról is gondoskodni kell, hogy a polgári perben se lehessen kényszerintézkedéseket tenni a szerző kiderítésére, ami az általános kártérítési szabályok alkalmazhatósága esetén lehetséges volna. A vétkességet a sértett köteles bizonyítani. Így joga volna a szerző kilétét is p. o. tanúkkal bizonyítani és így a szerkesztőség tagjait, sőt magát a szerkesztőt is tanúként kihallgattatni s amennyiben ezt megtagadná, joga volna a bírósággal kényszeríttetni. Lefoglalását is kérhetné p. o. a kéziratnak, mint szemletárgynak és ennek kiadására a Pp. 344. és 345. §-a szerint kényszeríttetné a szerkesztőt vagy a kiadót. Ezzel pedig a polgári perben veszélyez-*

tetve volna az anonimitás megőrzése, amire pedig a sajtójogi felelősség szabályai törekszenek. Így tehát nem lehet azzal érvelni, hogy a kártérítés tekintetében nincs szükség külön szabályokra az anonimitás védelmében.

A Kúria ítéletei lényegében ugyanarra az eredményre jutnak, mint *Blau György* cikke: Vagyoni és büntető-felelősség viszonya sajtodeliktumoknál (Jogtudományi Közöny 1927. évi 13. sz.). *Blau* cikke úgy látja, hogy a sajtótörvénynek a „sajtójogi felelősség” című fejezete büntető természetű és csak mellékesen tér ki magánjogi kérdésekre is! *Blau szerint* óvakodni kell azonban attól, hogy a sajtójogi felelősség fejezetéből messzemenő magánjogi következményeket vonjunk le. „Egész jogi gondolkodásunk megszokott alapsíneitől való eltérés lenne az, hogy valamely tisztára magánjogi kérdést a sajtójogi felelősség eszmekörében kelljen eldönteni.” Tehát nincsenek speciális jogszabályok? Nyugodjunk meg: *Blau György* is megengedi, hogy *vannak*. Csakhogy szerinte „erre kifejezett rendelkezés volna szükséges, de nem lehet elég az, hogy egy kellően ki sem csiszolt (!) magánjogi szabály határozatlan módon közibe van ékelve (!) különböző sajtó-büntetőjogi §-oknak”. Tehát mégis csak *magánjogi* szabály a St. 39. és 40. §-a. Csak épen nem elég formás, nem elég elegánsan fest a büntetőjogi szabályok közt. Ám a jogalkalmazás módját nem az esztétika határozza meg és az ilyen nem eléggé csiszolt jogszabályt sem lehet szuverénül félretennie a törvényalkalmazónak. De éles cáfolata e cikk helyességének az, hogy azért nem fogadja el a St. 40. §-át bűncselekmény esetén kívül, mert „a büntetőjognak szüksége lehet a fokozatos rendszerre a sajtó féken tarthatása végett; (de) a kisebb érdekeket védő magánjog a maga céljaira nem igényeli ezt a rendszert és „inkább meg lehet kívánni a felelős szerkesztőtől stb.-től azt, hogy bűncselekmények megelőzésére ügyeljenek, mint a kisebb és esetleg nehezebben is észrevehető magánjogi deliktumokéra”, végül „elvileg” „súlyosabb a büntetőjogi felelősség”. Tehát elismeri a cikk, hogy a büntetőjogi következmények súlyosabbak, mégis a cikk szerint az a helyes, hogy kevesebb feltétele legyen a büntetés kiszabásának, mint a kártérítésre kötelezésnek. És mindez akkor, amikor a cikk azt is elismeri, hogy büntetés kiszabása esetén helyes a magánjogi kötelezés is ugyanolyan feltételek alapján, amilyenek alapján a büntetést kiszabják. Csak mellékesen említtem, hogy *Blau* tiltakozik a sajtójogi kártérítés körében sajtójogi megfontolások ellen. Azt hisszük, egy ilyen nagyjelentőségű *speciális* körben igenis *speciális* elvek irányadók. Azok az elvek, melyek szerint olyankor lehet gondolkozni, ha valaki egy ablakot kövel bever, mégsem ki-

elégítők a „hetedik nagyhatalom” által okozott károk megítélésére. Sem a sajtó hátrányára, sem előnyére. A büntetőjogot és a magánjogot pedig nem azon az alapon lehet szembeállítani, hogy az egyik nagyobb, a másik kisebb érdeket véd, hanem csak azon az alapon, hogy az egyik súlyosabb, a másik enyhébb *jogkövetkezményeket* alkalmaz. Az érdekek különbözősége a jogkövetkezmények különbözőségében nyeri egyensúlyát. A kérdés csak az lehet helyesen, hogy a súlyosabb jogkövetkezmény alkalmazásához szigorúbb vagy kevésbé szigorú feltétel legyen-e szükséges. A felelet önmagát adja.

Örvedetes jelenség a jogirodalomban *Beck* Salamon cikke (Az erkölcsi kár önállósága, Polgári Jog 1929. évi 1. sz.) arról, hogy a nemvagyoni kárért járó pénzbeli elégtétel követelhetésének nem előfeltétele az, hogy vagyoni kár is legyen; helyesli a Kúria 7237/1927. számú büntető ítéletét, mely ezt az elvet kifejezetten kimondja.

A kúriai gyakorlat keletkezését követő időre esik *Schwartz* Tibor cikke is (A nemvagyoni kár kérdéséhez, Jogállam 1930. évi 3—4. sz.). Annyiban, amennyiben helyesli a Kúria felfogását a büntető ítélet szükségességéről a sajtókártérítési külön szabályok alkalmazásához, továbbá a vádelejtés sajtókártérítési jelentőségéről: már felhoztuk ellenérveinket megelőző cikkünkben. Ezúttal csak arra a részére kívánunk utalni *Schwartz* cikkének, ahol helyesli a Kúriának azt az álláspontját, hogy nem lehet a nemvagyoni kár miatt követelhető pénzbeli elégtétel összegének megállapításakor számbavenni, mint a kárt csökkentő tényezőt, azt, hogy a kártevőt büntetésre ítélték. Nem jelent ez egyebet, mint azt, hogy a pénzbeli elégtétel teljesen független a büntetéstől, mint elégtételtől. De akkor nem helyes a Kúria gyakorlata a fenntartás nélküli vádelejtésnek a pénzbeli elégtételt kizáró hatásáról! Igaz, hogy a Kúria nem kifejezetten ezzel a függetlenséggel érvel, hanem azzal, hogy a büntetékiszabás „nem körülménye, hanem csak következménye az esetnek”. De az „eset” körülményeihez hozzátartoznak a megelőző és követő körülmények is. Nem azon fordul meg tehát a dolog, hogy a büntetékiszabás „az eset körülménye”-e, hanem azon, hogy a büntetésnek semmi köze a pénzbeli elégtételhez. A vagyoni viszonyok is nyilván annyiban irányadók, amennyiben a nemvagyoni kár miatt járó pénzbeli elégtétel követelésekor forognak fenn, nem a sajtóközlemény közzétételekor.